

Zbyněk Fiala: Další porce státního dluhu, a kdo ji bude platit

 infokurýr.cz/n/2024/08/19/zbynek-fiala-dalsi-porce-statniho-dluhu-a-kdo-ji-bude-platit

kurýr

19. srpna 2024

Většině obyvatel může být jedno, zda hospodářství roste, nebo ne. Za současného nastavení jim nemůže být líp.

Blíží se konec srpna a letos to budou druhé vánoce. Ministerstvo financí konečně nabídne návrh státního rozpočtu na příští rok a s tím spojené chvíle radosti. Ovšem jen pro někoho, častěji převáží pláč a skřípění zubů.

Ministryně války Černochová si může říci o tolik, kolik si dokáže představit. A neuvázne ani na tom, protože nakonec jí stejně někdo poradí. Další nával radosti vznikne nad pomocí Ukrajině. Na tu už se podle některých zdrojů vydalo 130 miliard korun, pokud započteme i dávky uprchlíkům. To všechno jsou samozřejmě existenčně důležité peníze, takže na blbosti, jako je školství nebo zdravotnictví, moc nezbyde.

Ministerstvo financí bude mít tendenci mluvit o světlých stránkách svého díla, například – jak aspoň vytrvale tvrdí – že sníží schodek státního rozpočtu na 235 miliard korun z letošních plánovaných 252 miliard korun. Jen škarohlíd to vyhodnotí tak, že se znovu rozmáchnou sekerou zvící čtvrt bilionu. Fakticky jde o výpůjčku z budoucího času. Hodujeme dnes, ale zaplatí se jindy, a to už u toho bude někdo jiný.

Napřed si tedy řekněme, jak to bude s tím placením, a pak bychom si měli upřesnit, kdo všechno hoduje, a kdo jen suší hubu. Těch druhých je pochopitelně podstatně víc.

Jak to tedy bude s tím placením? Míra zadlužení sektoru vládních institucí ČR se pohybuje kolem 45 procent HDP. Schodky rozpočtu soustavně přesahují 3 procenta HDP. Pokud by stejným tempem

rostl i HDP, uvedený poměr by se neměnil. To se však neděje, ekonomika stagnuje a vyhlídky jsou docela pesimistické. Z toho je zřejmé, že míra zadlužení ČR v poměru k HDP se bude zvyšovat, a je jedno, jak vzletně o tom ministr financí Stanjura mluví.

Tento dluh není zadarmo. Promlouvá do toho nejen výše dluhu, ale taky minulá a současná inflace. Aktuální inflace už míří do klidnějších vod i v Česku, červencová meziroční hodnota 2,2 procenta neděsí, na rozdíl od ročního průměru roku 2023, který byl na divokých 10,7 procenta. Nebo oněch rekordních 18,0 procenta z října 2022, se kterými jsme se vyšvihli na špici Evropy. Tento věhlas Česka nezapadl a stal se jedním z důvodů, proč úroky českého státního dluhu udržují od aktuální inflace uctivý odstup a stále se pohybují nad 4 procenty.

<https://www.patria.cz/kurzy/online/govcz/dluhopisy.html>

Výpočet celkových nákladů státního zadlužení je proto jednoduchý. Pokud dlužíme skoro polovinu HDP a dlouhodobé státní dluhopisy musí nabízet přes 4 procenta, aby se daly prodat investorům, potom obsluha státního dluhu nezadržitelně míří někam ke 2 procentům HDP. Jinými slovy: I kdyby se česká ekonomika trochu vzpamatovala a vrátila se aspoň ke skromnému dvouprocentnímu růstu, nepomůžeme si. Odevzdáme to. Půjde to na úroky státního dluhu.

Stát je naštěstí něco jiného než domácnost, která musí své dluhy nejen obsluhovat, ale i splácet. Tohle žádný stát nedělá, prostě to jen hrnou před sebou. Spoléhají na spolupráci inflace a hospodářského růstu. Inflace staré dluhy reálně zmenšuje, když je srovnáme s rostoucími inflačními příjmy. O udržitelnost mírného zadlužení se pak postará hospodářský růst, pokud je vyšší než přírůstek dluhu.

Může to však dopadnout i špatně, jak ukazuje příklad Česka. Záleží totiž na tom, zda jedete do kopce, nebo z kopce. Do kopce je to tehdy, když inflace roste a užírá z peněz, které leží nečinně. Z kopce je to jiná jízda, dluhy vznikly s čísly vysokoinflační rozmařilosti,

zatímco příjmy se vracejí k nízkoinflačnímu normálu. Toho nejhoršího z obou světů pak lze dosáhnout v zemi, kde příjmy už nerostou, ale v úrocích je zachována ozvěna předchozí inflace. Račte si to užít.

Prolomíme to vyšším růstem? Proč ne, ale muselo by se investovat. To znamená vkládat peníze, které nemáme. Tedy si je půjčit. Pak by se ale odstup dluhu od hospodářského růstu ještě zvýšil...

Problém je, že obrovské peníze, které český stát poslední dobou vydává, jsou neproduktivní. Typická jsou dvě procenta na obranu. Spolknou je především americké útočné jaderné nosiče F-35. Vztah k obraně, alespoň hypotetický, v tom najdou jen absolventi nejvyšších vojenských škol, nebo ti, kdo o tom nevědí vůbec nic. Ostatním musí postačit jednoduché počty, že pokud si z HDP ukousneme dvě procenta na obsluhu státního dluhu a dvě procenta na obranu, pak si nepomůžeme, ani kdyby ekonomika rostla o čtyři procenta ročně.

A co kdyby rostla o pět procent? Naděje umírá poslední... Tak si nepomůžeme taky, protože musíte ještě uvážit náklady sociální nerovnosti. Na tom není nic záhadného. Před 30 lety jsme začínali všichni zhruba na stejném, ale nyní má nejbohatší jedno procento tolik majetku jako dolních 90 procent, spočítali v Credit Suisse Research Institutu. Velká část celkového produktu tedy proudí jenom k nim.

https://www.irozhlas.cz/ekonomika/dan-z-nemovitosti-bohatsvi-paq-research-majetkova-nerovnost-datova-zurnalistika_2110290500_nkr

Jsou tu i další znepokojivá čísla, která naznačují, že naše krmení je nastaveno na záchovnou dávku, nad kterou nedostaneme ani šlupky od brambor.

Nezapomínejme, že české hospodářství je jen nepatrně české, neboť je tvoří vysoký podíl zahraničního vlastnictví. To má svou světlou stránku v příspěvku k modernizaci české ekonomiky. Jenže

za tu jsme zaplatili opravdu draze. Na onu druhou miskou vah totiž musíte dát českou politiku laciné práce, podhodnocenou korunu, toleranci k ničení životního prostředí a nerovné zacházení s domácími podniky. Těm se může jen zdát o podmínkách, kterými nadbíháme zahraničním investorům.

Přímé zahraniční investice v Česku jsou vysoce ziskové a dokud tu byla většina zisku reinvestována, podílela se na růstu našeho HDP. Jenže to už dobrých 20 let neplatí, zhruba od roku 2005 je vývoz zisku z Česka vyšší než objem nových investic do naší vlasti.

https://www.mfcr.cz/assets/attachments/Dane_Material_2017-01-05_RHSD-Analyza-odlivu-zisku.pdf

A stamiliardy, které ze země každoročně mizí, nejsou jenom ze zisku.

Nedávno byla v časopise Politická ekonomie, který je vydáván Vysokou školou ekonomickou v Praze, publikována studie, která shrnuje údaje z ČSÚ a ČNB a uvádí, jak velká část důchodů zahraničních investorů je převáděna do zahraničí k mateřským firmám, včetně různých způsobů optimalizace daňového základu:

„To se týká i ČR, kde důchody z PZI dosáhly v roce 2022 podle údajů ČNB 508 mld. Kč, a pokud bychom vzali v úvahu celkové prvotní důchody, tak jde o částku přesahující 675 mld. Kč. Reálně však může do zahraničí, vlivem zmiňovaných optimalizací a nepřiznaných zisků, odplynout větší objem finančních prostředků, než je veřejně deklarováno.“

<https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2023/06/01.pdf>

Pro většinu českých občanů je takové hospodaření čirá katastrofa. Jak to napravit? Dosáhnout reálnějších výdajů na obranu (skutečnou obranu, nikoliv dětinské zapojení do jaderného přepadání cizích zemí) je to nejsnazší, stejně jako aktivní snaha o co nejrychlejší ukončení války na Ukrajině. Mnohem těžší bude změnit základní

nastavení českého hospodaření, ve kterém se většina obyvatel prostě nemůže mít líp. V současnosti jim může být jedno, jestli hospodářství roste, nebo ne.

Na tomhle něco změnit znamená zlepšit rozdělení národního produktu ve prospěch většiny a zvyšovat podíl toho českého. Před volbami se o tom určitě bude mluvit a vyplatí se dávat pozor.

Zbyněk Fiala

